Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer Magine erets

[ʿal] Shulḥan ʿarukh Oraḥ ḥayim : ʿim kol ha-maʿalot

Ḳaro, Yosef ben Ephraim
ויסוי ,וראק

Ṿilna, 619 = 1859

דכר תוכרב תוכלה

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-11194

Visual Library

ג סב כנס' ד סם וכיבו יוחנן וכלוכנא כרגת ה מרכב"ת כסם מרמלכ"ת ו כנת"ם ומרכב"ת מסמעות סיבו' ז יבו' כם וכמנוסו סמוס' ומרמ"ם ח טור כסם כמ"ק ט סם כסם סיבו' י סם כסם סמוס' כ כסם סרמ"ם סם ם נרגות נ"ו כ כ' יוגס סם כסם י"ם ומור ג מסת דרים פרק מרומה ד סם נ"ר ם יבו' סם ו סם ומרכב"ת ז סם ח סם וכמרכ"י ט סם כ"מ ו סם :

עשרת זקנים

(ב) מ"ת אביו כו' ומברך לברך בשם ומלכות בא"י אמ"ח דיין אמת וזדוקא על אביו או שאר אדם כשר שהוא מעשיר עליו עדיף לברך אבל על שאר אדם א"צ לברך וע"כ העולם נוהגין לומר ברוך דיין אמת בלא שם ומלכות ועכ"פ באביו או קרוביו או אדם חשוב מכ"ש במיתת ח"ח חייב לברך דוקא בשם ומלכות (מורי בב"ח) והוספתי קצת מדעתיו

רכד (א) עבודת גלולי' כשהיה רואה ביומי הבית שני קגינון של עו"ג חיו נוחרים לראות וה"ח מחולתם או שום דבר שמחתם כי אז יזכה ריחוח קגינון של לייתן והשור כי שמעו קול המון עבודת גלולים מחגגים בחללים ומשמחים אז היו מאנחין ואמרו רבון העולמים עמך אשר הוצאת ממצרים חטאו בבעלים ולקו בבעלים ונגזרה לו מדה בבושה ארטנום הרסת משושם השבת שמחתם ערבת ששונה השבת לאבל באינם שחה תאארתם השלכת מן השמים לארץ הודם נדעת צריו שמחת אנוש לראשם תרכבת עליון עליהם שמת הרשתם ראית וארתה ה' אל לעד תאנף בנו ואל לנצח יעשן אפך בצאן מרעיתך דרוש"ם שחבנה ירושלים עיר קדשך בטהרה ביומו אמן) ב"ח בשם ס' אשכול ז

(ב) מ"ת אביו כו' ומברך לברך בשם ומלכות בא"י אמ"ח דיין אמת והדוקא על אביו או שאר אדם כשר שהוא מעשיר עליו עדיף לברך אבל על שאר אדם א"צ לברך וע"כ העולם נוהגין לומר ברוך דיין אמת בלא שם ומלכות ועכ"פ באביו או קרוביו או אדם חשוב מכ"ש במיתת ח"ח חייב לברך דוקא בשם ומלכות (מורי בב"ח) והוספתי קצת מדעתיו

רכד (א) עבודת גלולי' כשהיה רואה ביומי הבית שני קגינון של עו"ג חיו נוחרים לראות וה"ח מחולתם או שום דבר שמחתם כי אז יזכה ריחוח קגינון של לייתן והשור כי שמעו קול המון עבודת גלולים מחגגים בחללים ומשמחים אז היו מאנחין ואמרו רבון העולמים עמך אשר הוצאת ממצרים חטאו בבעלים ולקו בבעלים ונגזרה לו מדה בבושה ארטנום הרסת משושם השבת שמחתם ערבת ששונה השבת לאבל באינם שחה תאארתם השלכת מן השמים לארץ הודם נדעת צריו שמחת אנוש לראשם תרכבת עליון עליהם שמת הרשתם ראית וארתה ה' אל לעד תאנף בנו ואל לנצח יעשן אפך בצאן מרעיתך דרוש"ם שחבנה ירושלים עיר קדשך בטהרה ביומו אמן)

רכד דיני ברמות פרטיות • ובו י"ג סעיפים

א א מי שהיה רואה בא"י **א** (א) מרקולים ב או **ב** שאר (א) עבודת גלולים בימי הבית אומר בא"י אלהינו מלך העולם שנתן ארך אפים לעוברי רצונו ג ואם היה רואה אותה בתוך ל' יום לא היה חוזר ומברך: **ג**

ב ד מי שהיה רואה בא"י מקום שנעקרה ממנה עבודת גלולים ה אם הוא בא"י היה אומר בא"י אלהינו מלך העולם שעקר עבודת גלולים מארצנו ואם הוא בחוצה לארץ בימי הבית היה אומר שעקר עבודת גלולים מהמקום הזה והיה אומר ו בשתיהן כשם שעקרת אותה מהמקום הזה כן תעקור אותה מכל המקומות והשב לב עובדיהם לעבדך: הגה ואם נעקרה עבודת גלולים ממקום אחד ונמצא במקום אחר בימי הבית היום מברך על מקום שנעקרה שעבודת גלולים ושל מקום שנמצא נכסם שנתן אחר אמים: (בית יוסף בשם הגה' וירושלמי):

ג ז הרואה בבל הרשעה אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שהחריב בבל הרשעה: ראה ביתו של נבוכד נצר אומר ברוך שהחריב ביתו של נבוכד נצר הרשע • ראה גוב אריות או כבשן האש אומר ברוך שעשה נסים לצדיקים במקום הזה: (וש"ל סי' רי"ח סעיף ו'):

ד ח ראה מקום שיש בבבל שכל בהמה שתעבור עליו אינה יכולה לזוז משם אם לא יתנו עליה מעפר המקום ההוא והוא סימן קללה לה דכתיב ומאמאתיה "במאמאי" (פי' מכנדות הנהר מקומ"ל גלע"ן) השמח אומר ברוך אומר ועשה ברוך גזר ומקיים:

ה ט הרואה ששים רבוא מישראל ביחד אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם חכם הרזים ואם ראה בבלים היה אומר (ירמיה נ' יב) בושה וגו':

ו י הרואה חכמי ישראל אומר בא"י אלהינו מלך העולם **ד** (א) שחלק מחכמתו (ב) ליראיו: הר' ואה

מסחיינו דאיתא בגמרא שהיא בשות (עמ"ס סי' רכ"ה ס"ג) ולכן מקילין רבי' בכל הברכות כיולא בהו ואינו נכון דמלי דאתמר אתמר: **ד מת אביו** • וה"ה מאר אדם כשר ומכ"ש ת"ח דהוי בכלל שמושות רשות • והשולם נהגו לאומרו בלא שם ומלכות ואינו נכון ס"מ ס"ו): **ה כלים חדשים** • לא לאיתי מהרין בזה ואפשר דסומכין על מ"ש התוס' בפ"ד דסוכה בשם רב שרירא נאון דאין מברכין כיון שאינו בא מזמן לזמן ע"ש דף מ"ו מ"מ אין לסקל • ואראה לי דוקא כלי תמימים אבל על שפרים הדשים אינו מברך דמלות לאו ליהמות נתנו ואין מברכין רק על מלות הבאים מזמן לזמן כמ"ש סימן כ"ב ע"ש • אבל בברכת רמ"מ כתב לברך על שפרים: **ו בשעת הקנין** • דוקא כשקנה כלי כמו שהוא אבל אם קנה כסף ונתן לאומן לעשות כלי אינו מברך מלת כשיעשתם כו כל"ל דהא ק"ל אין לומן קונה בשבח כלי וכ"מ סי' ת"ל: **ז הוא וב"ב** • אבל אם קנה כלים לו וכלים לבני ביתו מברך על שלו שהחיינו ועל של ב"ב מברך הטוב והמטיב (ב"ח) נראה לי דל"ל לבניו אבל לעבדו ולשפחתו ה"ל כאילו מכרן לגוי דשכיר הוא וכא בשכרו: **ה לו ולנותן** • אם המקבל שני הוא טובה לנותן שזיכהו הש"י ממון לעשות לדקה ואם המקבל עשיר שמח הנותן שמקבל ממנו והוי טובה גם לנותן (הרא"ש) וע"ע דבא"ש סימן כ"ז ס"ח: כתב דוקא בחדש הטוב יש הנאה לנותן שמקבל ממנו אבל בנא"ה הרבה עשירים שוטפין יין לקבל מתנות ות"כ מאי הטבה יש לנותן וכן כתב בח"מ סי' ק"ן ס"ו ועבי"ד סי' ק"ס סע"ו וע"ש: **ט וי"א דאפילו עני** • דדוקא בנד לאר ובדומה דמי לדבר הבא מזמן לזמן דסתם בני אדם מתחדשים לסם לפרקים מוצעים מה שאין כן אלו קרנילים להתחדש לסתם בני אדם (פס): **י** וכן נוהגין • ובדב"ז כתב שהתו' אחיר בעשיר אבל עני מברך ועשיר גדול שקנה כלים חשובים אלין שמח בכם ואין מחבים לו לא יברך: **יא** מעורות של בהמה • אפילו שמאה כגון פי"ח בל"ח ואפילו הוא ממין אחר רק שחטוב תחתיו מעורות בהמה (סס):

רכד א מרקולים • פי' מילוף קילוס דאסור סיס לזכיר עבודת גלולים בשמה (עבודת גלולים רפ"ד): **ב** שאר עבודת גלולים • אפילו בית עבודת גלולים (ב"י) וב"ח פירש דוקא כשראה אותם בגלוי ושל"ח מ"ש: **ג** כתב ב"ח בשם ספר האסטרולי בימי בית שני היו מזכרים גלות שני היו מזכרים גלות קינגאות של לומיים וכדומיסס וה"ה מהולתם לו טוס

מעורות בהמה (סס):

רכד א מרקולים • פי' מילוף קילוס דאסור סיס לזכיר

יד אפרים **רכב** (במג"א ס"ק ח') ובשע"ת סי' כ"ז סעיף ט' (לא הגלה ס"ס סוף ל"ח סוף סימן) אוסף דוקא כו' כנ"ל ועיין בכ"ב שם דמשמע דסיס כגר אדם נקראים תמוכים ובתוכת הבג"ח כתב לאסור וע"ש בס"ם בשם הריביסס של דבני פס"ם מ מן ק"ל לענין ברכה לסקל ואפשר דלענין זה אין לדקדק כ"כ כלל שאם לפי סענין מלאה שיש מעלה לאותן שקילל אמנו יכול לברך:

רכג (מ) בית הדש ע' בק"ם וע' בתת"כ במרבדי מלק"ם נראה בברכת שהחיינו לא יברך וכשבנו בסי"כ בק"ק אמסטרדם דרש הרב לחיומו והורה שהחזן יברך שהחיינו ורב אחר חלק עליו והורה שלא יברך וכן דעתי דע"כ כפ"ח בית יהודה בס"ח מקנו הקבל שלא יברכו שהחיינו: ר) כלים • עכה"מ וס"ם אם לברך על שפרים הרבה"ו ה"כ כתב לברך וע"כ מור וקציעה אך לא כתבו כן ואם נחר ספר בכת"ה בחידושי תורה וכ"ם בהרפשים כתב מור וקציעה מיברך ואח"כ כתב מיברך בלא שם ומלכות שחייב לחודות לם' על מוצה לכך ובעל גדולי תרומה בגמר מדפסת הספר דרש ברכים לבנה ס' מזכה לכך כמ"ם בספרו ביבה לשתים ע"ם וכן אם עלה בגדולה שנתחבה ברכם אז רב וכיוצא"ם ע"כ לברך בלא שם ומלכות כי בדלתי מיוצא דמי עליו לכתיר תפרה ס' ולברך בשמו ומלכו"ן סאריך ברכה ע"ם עכ"ד מה"ב וע"ם בשם מור וקציעה שאם לקח אבם ומכניסה לו נכסי מלוג יש לברך בשמו ומלכו"ן ע"ם: (נ) מלכים ברומים שנה"ם ומ' בח"ר דמ"ם לקחן כ"ק ע"ז בשנין מלכות בגרים מבוחר מיקדים מלכים ברומים לשהחיינו וכן מסתבר:

רכד (ג) לידיליו שבה"ם וכ' בר"ה בכל אלו שהחכרו מבברכין כל דאשיתם לא אלא לאותם שמולל סימן רמ"ב ובשמות ישקב ח"מ סי' קכ"ז לענין ברכת הלבנה דרך חלון בסתום בזכוכית ויומלר

(ג) מרבל"ח • וס"ו כתב דברבינו שתחבר עיקר דאסילו אחם אבא מברך בשוב ומסמיב וס"ם מרבל"ח בסחיינו מין מבשוב ומסמיב ע"ם וכ"כ בבסמ"ג ובסבוכה חות ואור סימן ל"ו ס"ב ועיין זך תמרן: (ד) נגרבה זו • פירוש בברכת שהחיינו ראיתה בגמרת שבת רבות • אבל רבים מקילין בכל סברכות ביולא בו ואינו נכון דאלו דאתמר אתמר מ"ה: (ה) מת אביו • ושאל מדין אחר אחם כמר וכ"ם ח"ת דהוי בכלל בשמחות רשות • פ"ה: (ו) דיין אמת • ולדיין לברך בשם ומלכות ברוך ח"י אמ"ם דיין אמת ודוקא אביו אם אחר אדם כשר שהוא מעשר עליו אבל אם אחר אדם ח"ל לברך וע"ש מהגון לברך בשם ומלכות ס"ח ס"ו): (ז) מיבה • מבלן לפם לבוכות בסלון מ"ב כי' קכ"ב ואם סיה יודע מתפלה שבון לו נכסים אינו מברך בשוב ומסמיב ע"ם • ואינו מובנים: (ח) בשוב ומסמיב • ועל מה שהבבבר תמרן מברך ראשון אם ל"ל מת אביו ומשת משות אחר דיין אמת ואח"כ בשוב ומסמיב וכן נראה ואם מבני בני אדם כתבר יקרים בשוב ולקרוסי מרבשות (ה מקרשין שלק"ע מ"ת סי' ר"ם: (ם) בית הדש • קבל בשוב אם קנו בכ"כ אם בסבר ומהרו ומאותו ישמור ס"ל ויברך בקול רם בשוב ומסמיב סלק"ם מ"ב סימן קפ"ג: (י) כלים חדשים • ואין לסקל בנרבה זו ודוקא בני אבשות אבל על שפרים הדשים אינו מברך מ"ה • אבל תמרן מברך ראשון אם אם ל"ל מת אביו ומשת משות אחר דיין אמת ואח"כ בשוב ומסמיב וכן נראה ואם מבני בברכת רמ"מ כתב לברך על שפרים • ושיר אחרון מסק אחרן לברך על שפרים ע"ם • ועיין בשוב תשובת מהר"ם מי רב שבשובה ספר הדרה סימן אחשיב ומכבשו שבו בשם בחלוים ע"ם ובבסר נאמן בחלוים ע"ם סימן ז' בשם מלאת דיר מסק יברך על ס"ת בשם ראשונה בשבת בס"ת ע"ם ובע"ל סי' כ"ב מב"ם: (יא) לבשים • אחלוף כלים מנישם יברכו בלק"ם מ"ה סי' ל"ז: (יב) סקנין • ובשיטו מבשם שקנה שבבד אמ"ם שבריך ליתן לאיש

לגייע לעשות ממנו מלבוש ע"ו • ומ"ל כתב דוקא בשקנה כלי אינו מברך אלא אם קנה ומתן לאומן לעשות כלי כמו שהוא אבל אם קנה כלים לו וכלים לבני ביתו אינו מברך אלא אם שהחיינו ושל אם לבני ביתו מברך בשוב ומסמיב ב"ח • וכ"ל דל"ל לבני אבל לעבדו ולשפחתו ס"ל בלבו שוכרו לסם דשוב סוא כא בסבבו מ"ם: (מו) ולומן • בתבוכת מרת שוכן בלל מ' סי' ר"ב כתב דבתבוסות ומר"ף ומרמב"ם לא ס"ל בסיבוכתבומי סוב ובודאי אבל סיס דומה סב"ו בל בבר לבוחבא לא סיס מוסק בלומבולמי ומ"ם בבלה בם בתוחות בתובנים בשושים בלבבה לבנרים ישמרם בתבבבר ביתוחים מלבים בבוחים ובבחיינו ולא בשוב ומסמיב ע"ם ובע"ב בבבבבר"ב • ומר"ם מלאתי מסק הבשובות מלבים בבוחים ובבחיינו ובשוב ומסמיב ע"ם בתבוכה בבוחבם בסוף ספר בחם בומם • ובל"ש לא יברך בשוב רק בסתבל ולא בתומן בם בסרת מומן • ועיין מ"ת ומ"ו ומבסר בני מיחם ובדב בסמן: (מז) יברך • ומבקר בחול מקום בלים מבוים בתון בחת

(יד) ומבר בימו • אם בלא בם קנה בם בלים לו וכלים לבני ביתו מברך בשוב ומסמיב ב"ח • וכ"ל דל"ל לבני אבל לעבדו ולשפחתו ס"ל בלבו שוכרו לסם דשוב סוא כא בסבבו מ"ם: (מו) ולומן • בתבוכת מרת שוכן בלל מ' סי' ר"ב כתב דבתבוסות ומר"ף ומרמב"ם לא ס"ל בסיבוכתבומי סוב ובודאי אבל סיס דומה סב"ו בל בבר לבוחבא לא סיס מוסק בלומבולמי ומ"ם בבלה בם בתוחות בתובנים בשושים בלבבה לבנרים ישמרם בתבבבר ביתוחים מלבים בבוחים ובבחיינו ולא בשוב ומסמיב ע"ם בתבוכה בבוחבם בסוף ספר בחם בומם • ובל"ש לא יברך בשוב רק בסתבל ולא בתומן בם בסרת מומן • ועיין מ"ת ומ"ו ומבסר בני מיחם ובדב בסמן: (מז) יברך • ומבקר בחול מקום בלים מבוים בתון בחת

רכד (א) מרקולים • פי' מילוף קילוס דאסור סיס לזכיר עבודת גלולים בשמה: (ב) תמיד • אפילו אולר לעיר אחרת כיון דלאה בוא בעיבו וס"ם קבן בבבבבר מ"ל לברך כיון שלאה בקבוטו מ"ם • ובתב בכ"ב בשם ספר הבסבל בימי בית בוחים היו מזכרים לגלות קינגאות של לומיים וכדומיסס ומלא סדין מבולתם לו בוא דבר שתבתם ולא שבוו לוחם בבחים סיו בלבבים ומבבבים בל מוחבן ומבבבים לסקב"ם

כסם ולין מסבבים לו לא יברך בבבב"ב בבם סרבב"ג מ"ם: (יז) בבבם • אפילו אפילה בבבן מ"ם בב"ם אפילו בוא מאבן אחר בבבן אם לא בבבבבר אחרים מבוחבים בבבבם בבבב"ב בם מ"ם:

רכד (ב) **הרואה בתי ישראל** · כתב רש"ל וז"ל רש"ף פירש בתי כנסיות ומ"ז ל"ל מ"ש אמ"כ מי שהיה רואה בתי בבלים היינו שהיה רואה מרקולים לו שלא עבודת גלולים היה אומר ברוך שמתן לרך אפים וי"ל כתב כשרואה נוף העבודת גלולים אבל הכא · היה רואה הבית המיוחדת להם שהיו מעמידין עבודת גלולים בתוכה ואינו רואה עבודת גלולים עצמה י"מ שקאי על כל בתי ישראל של מנהיגין ושטיריס וביטוקן דקאמר שהיו כשיוסבין בתוקפן ובכתן ולזה מתכון רש"י שפירש מגיב גבול אלמנה כגון ישוב בית שני ואלו דוקא בגין ב"ש קאמר דאע"כ הלל הרואה ב"ה אלא אכל בתי ישראל קאמר כשכן ביטוביכון אחר ימי אלמנותן וזהו בבית שני וי"מ בגמ' דאכל בתיכ כתיב קאמר וכ"מ בסוגיא דמייתי עלה עובדא דעולא וי"מ כי מעא אפתחא דרב אמא כו' מיום שחרב ב"ה נגזרה גזירה על בתי הכנסיות וכו' משמע דבתי כנסיות דאמרכבן דקאמר היינו בתי שטיריס של ישראל ובעלי לדקה וממילא אמי כה"ג הא דבתי ישראל ביטוקן ולא אהנו כן אלא דוקא בבתי כנסיות · עכ"ל · וכ"י כתב שאין מברכים על בתי ישראל אע"פ שהיו בתוכן ישראל וזמנן הבית וזה נ"כ כוונת רש"י כו' :

ויש

ז כ הרואה חכמי אומות העולם ל שחכמים ה בחכמות (ד) העולם אומר בא"י אמ"ה שנתן מחכמתו לבשר ודם: **ח** מ הרואה מלכים אומר ברוך שנתן מכבודו לבשר ודם: **ט** נ מצוה ז להשתדל לראות (ו) מלכים:

י (ב) ס הרואה ח בתי ישראל (ז) בישובן פ כגון בישוב בית שני אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם מציב גבול אלמנה · בחרבנן אומר ברוך דיין האמת:

יא פ מי שהיה רואה ט בתי בבלים בישובן היה אומר בית גאים יסח ה' בחרבנן היה אומר אל נקמות ה':

יב ל הרואה (ח) קברי ישראל אומר בא"י אמ"ה אשר יצר אתכם בדין וכו' ועל קברי בבלים היה אומר בושה וגו':

יג ק כל ברכות הראייה אם י חזר וראה (ט) אותו דבר בתוך ל' יום אינו חוזר ומברך:

רכה דיני ברכת שהחיינו י וכו' י' סעיפים

א (א) מ הרואה את (א) חבירו לאחר שלשים יום **א** אומר שהחיינו ואחר י"ב חדש מברך **ב** (ב) מחיה מתים נ והוא שחביב עליו הרבה ושמח בראייתו:

ב נ מי שלא **ג** ראה את חבירו (ג) מעולם ושלח לו כתבים אע"פ שהוא נהנה בראייתו אינו מברך על ראייתו: הגה יש לומרים מי שנעשה בנו **ד** בר מצוה יברך בא"י אמ"ה (ד) שפטרני **ה** משונגו של זה (מהרי"ל בשם מרדכי וכה"ר פ' הולדות) ומזה לברך בלא שם ומלכות · (דעת עצמו):

ג (ב) ד הרואה פרי חדש פ מתחדש משנה לשנה מברך **ו** (ה) שהחיינו ואפילו רואהו ביד חבירו או על האילן: הגה ומי שביכך בשעת רחייה לא (ז) הספיק (מור) ואין לברך **ח** עד שנגמר תבלים ניזול הפרי (תמוה) רפב"מ מי' ל"ן וכל כו') **ט** ואם לא ביכך בראייה לתמוה יכול לברך (ח) בראייה מיום (מגור):

ד י מ אם בירך שהחיינו על שירי יאש כשיאכל גינ"ראש חוזר ומברך שהחיינו: הגה ומה מיני נודנדיות (י) כגון ווינקשל (ט) וקירכן וכל כיוצא בזה:

ה פ (ו) אם בירך שהחיינו על ענבים כשישתה יין חדש **יא** אינו חוזר (י) ומברך: פרי

רכה **א** אומר שהחיינו · ותע"פ בים אחרים שהגיע בראייתו אינו מברך הטוב והמטיב (כ"י רפב"ח) דאין זה טובה אלא שמחה (לבוש): **ב** מחיה מתים · ואם אין מברך שהחיינו (ב"ח): **ג** שלא ראה · דכיון דלא ראהו אינו אוהבו כ"כ: **ד** בר מצוה · היינו כשנעשה בן י"ג ויום אחד ובכגון בחל יובל מלאומרו לראותו ר"מ ס"ל · כדמא"ס פ"ב דאבל כתב שמותר לשמח אבל בכדיסים שמני לבר מצוה בלבד אבל בשאר בני אדם אסור

ר' טוי וסמ"ג כתב דג סרוק נתון כ סרא"ל בתמונה שלוש ל כרטות נ"ת מ סם ג טוי כתב סרא"ר ס כרטות ס"ג וכ"ת ע ירו' סם פ טוי כתב סרא"ר ת כרטות מ"ג כ מרדכי סם פגמת מיוחדו ת כרטות ל"ד ג תוס' כתב סיגי' נ סם נ"ש כתוקימתא דלמא כמי פירוש סמוס' וסרי"ף ורמב"ם לכרא"ם ד ירו' סם ופ' ר"י כתב ר"ת וסרא"ם פ ירו' סם וכמנו סרא"ם וסטו :

עטרת זקנים

(ח) הרואה אילנות טובות כו' • אפילו בחמת צריך לברך בא"י אמ"ה שכבה לו בעולמו ולא לבד פעם אחר אלא צריך לברך נ"כ בשלשים יום לשלשים יום (פרק הרואה וכן הוא בטור):

טעם מלוה היא ר"נ בכהאי גוונא • ודעתי טוטה לפטור יותר מלחיוב ומסקינא לאי מוכע מלאכול פגעים עד שאני שותה תירוש • (מהרי"ל סי' ס"ו) ודרב"ז כתב לברך וכתב אל"ה דכשיתה יין טוב מיבא עלמו לידי חיוב שהחיינו ממקום אחר • וכ"כ מט"מ ומכל מקום משמע דוקא בשמותה תירוש אבל בשאר יין אפי' שיודע שהוא חדש לין צריך לברך מעוס דאין מיכר בין חדש לישן וכמ"ם ס"ז : **יב שאינו מתחדש** • פירוש דבר שאינו גדולי קרקע כגון שושת ודגים אינו מברך אלא"ם שהוא לא אכל מעוס : ומיום רביס אחרים אכלו ממנו : **עד** ריש המתחדש משמע לשמה כגון ריש"ל סימני והורד וכיולא בהם אפי מברך זמן (רדב"ז ח"ב ע"ד) ועמ"ם סי' רי"ז דים מולקין : **שקדים** הגדלים במלים מברכין עליהם זמן (רדב"ז ח"ח מ"ג) ומ"כ בהמבר"ן כתוב בקלף שעל גדייס ומלאים מברכין שהחיינו ול"ש : **יג ב' פעמים בשנה** • וכ"מ בברכות דף ל"ז בתוספת האוכל ממנה מברך שהחיינו מפני שמשמורות שמתחלפות ולא היה אוכל אלא ב' פעמים בשנה ע"ש : **יד שאין לו זמן קבוע** • ז"ל הרב"י בשם הר"מ ועל עשב המתחדש כגון אלהבקי"ה וכיוצא בו אין מברך אחרי פעמים שיכול להתקיים כל השנה משא"כ בקלא ובשאר פירות העץ עכ"ל • וז"ל מהרי"ו הא דאין מברכין שהחיינו על ירק חדש משום דשומד על הקרקע כל ימות השנה ואינו ניכר בין חדש שגדל בשנה זו לישן שגדל תשתקד עכ"ל • ובמרינה זו לא ראיתי שגדל כל השנה ולפשר דמש"ה שיש למ"ח לשונו וכתב דשומד כל השנה בקרקע כלומר שממתינין אותו בקרקע בבורות ושומד כל ימות השנה משא"כ פירות אע"ג דיש שממתינין אותו ה"ל מיעוטא דמיעוטא ולא חייש' לה • ושל"ה כתב דאין מברכין על שום ירק וה"ה על לחם חדש דאין ניכר בין חדש לישן עכ"ל • וג"ל דמ"מ מברכין על הריפות שעושין מדגן חדש שניכרין הישב בשם חדשים • אחיד אחש ליתן דין והשבון על שראתה עינו מיני מגדים ולא אכל ל"א חש לה והיש אוכל מכל מין חדש בשנה (ירושלמי פ' י' ומסיק מש"מ) : **טו והקפה** • ובכטולות ס"ז איתא קפה היינו דאריך וקמין וכן פירש"י לחד לישנא וא"ש היתר מפרש אחיד לישנא כמ"ש בש"ע והוא נגד הגמרא בכטולות ע"ש : **טז הקטע** • בידיו : דקות • בכטולות דף מ"ה משמע שהיו נקודות לבנות ע"ש : **יח על מי שמצטער** • קאי אברכת דיין האמת וכ"כ רי"ו בהדיא אבל אם הם ממני אמן מברך משנה הבריות מידי דהוה אפיל וקוף וכ"כ הב"ח דלא כב"י : **יט מל' יום** • פי' אלא רחם אחר כיולא בו תוך ל' יום : **כ אפילו כו'** • והא דאמריגן אסור להסתכל בלגלם דמות אדם רשע הכא מיירי ברוחתו ומ"מ נראה דדוקא להסתכל בו ביותר ולהתבונן בגלמו ודמותו אסור אבל ראיה בעלמא מותר וכמ"ש רסי' רכ"ט ע"ש ובכ"י ואסור לומר כמה מלך זה :

רכז א בזעף • ואם נשבו בנתת אומר ברוך עושה מע"ב (תוס' בשם ירושלמי) ול"ל דמ"מ הוא רוח גדול רק מה שאינו עשב בזעף נשמע בכל העולם ול"ע למה השמיטו הרב"י • ל"ל דאם שמע רעם וראה ברק אל מברך על שניהם ברכה א' • אמרי' בגמ' בזעף אינו מתחיל בגילה ואינו מנשב אחי בעוות כא' אע"כ הפסיק בגתייס : **ב תוך כדי דבור** • וכגון שלא נגע עדיין במקום הטומאה ולא עשה מלכיו עדיין לו שיכול ליטול ידיו עיין ססי' ד' :

רכה (א) ויש מי שאומר דוקא על מי שמצטער עליו • כ"כ הטור בשם הרא"ש וגראה דקאי על ברכת דיין האמת דאינו שייך אלא למי שמצטער ומלדיק הדין אבל ברכת משנה הבריות אינו שייך לומר במצטער דוקא וזהה מתורץ מה שהקשה הב"י הא בפיל וקוף לא שייך מצטער • ומ"ש כאן הש"ע ואינו מברך אלא פעם ראשונה זה ולאי קאי גם על משנה הבריות :

רכז (א) שבחו וגבורתו כו' • בטור כתוב שאם יגלה יאמר כן לו יאמר ברוך עושה מעשה בראשית והמנהג לומר על הרעמים שבחו וגבורתו ועל הברקים עושה מעשה בראשית ואני יודע טעם לזה אולי שהרעמים מראים כח משא"כ בברקים : (ב) **תוך כדי דיבור יצא** • כ"כ ר"י דאין שייך לומר כאן יצא בקמ"ק דהא פטור הוא כל שא"א לו אלא ולאי דקאמר מה יעשה • ופירש שלריך לאלת מעשה ולברך כיון שאפשר לו לעשות כלאו ולברך בשמוך יעשה כן ואם א"א לו לאלת ולברך כל כך בשמוך אינו לריך לאלת בשביל הברכה ונראה לי דאין הפיעור של הברכה תוך כדי דיבור ואחר שיעור זה לא יברך דא"כ היה לתם לומר שיעור זה על עיקר הדין השיעור הברכה בזה הוא תוך כ"ד אלא דודאי אחר שיעור תוך כ"ד נ"כ לריך לברך כל שאפשר לו וכמ"ש בשאר ברכות כגון בסי' רכ"ו לענין רואה אילנות אלא דכאן אמר לענין חיוב עליו לאלת מעשה ולאחר לברך בזה אילבו אם הוא תוך כ"ד אז לא כאלו"ד :

איתא בירושלמי פ' י' ויוסיף ישמעו מעיים ויסמכו אל"ל כון שתיד ליתן דין וחשבון של שראה מיני מגדים ולא אכל כ"א הוה מלמלא פריטי לאיכל בהון מכל מיני חדש ע"כ • וכתוב בחסכ"ן הטעם כדי להרבות בברכות :

נחמן

(ח) הרואה אילנות טובות כו' • אפילו בחמת צריך לברך בא"י אמ"ה שכבה לו בעולמו ולא לבד פעם אחר אלא צריך לברך נ"כ בשלשים יום לשלשים יום (פרק הרואה וכן הוא בטור):

רכז הרואה פרחי האילן מה מברך יובו סעיף אחד

א ח היוצא בימי ניסן וראה אילנות שמוציאין (א) פרח אומר בא"י אמ"ה שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות ליהנות בהם בני אדם ט ואינו מברך אלא פעם אחת בכל שנה ושנה ואם אירע לברך עד אחר שגדלו הפירות לא יברך עוד :

רכז ברכת הזיקים • ובו ג' סעיפים

א א על הזיקים והוא כמין כוכב היורה בחין באורך השמים ממקום למקום ונמשך אורו כשבט ועל רעדת הארץ ועל (א) הברקים ועל הרעמים ב ועל רוחות שנשבו **א** בזעף עד כל א' מאלו אומר בא"י אמ"ה עושה מעשה בראשית ג ואם ירצה יאמר בא"י אמ"ה (א) שכחו וגבורתו מלא עולם :

ב ד כל זמן שלא נתפזרו העבים נפטר בברכה אחת נתפזרו בין ברק לברק ובין רעם לרעם צריך לחזור ולברך :

ג ה היה יושב בבית הכסא ושמע קול רעם או ראה ברק אם יכול לצאת ולברך **ב** (ב) תוך כדי דבור (ב) יצא ואם לאו לא יצא :

שערי תשובה

רכז (א) הברקים עיין בס"ש ועיין בר"י פשט ביקר על הברק ותכוון לפטור הרעם הבא אחריו יצא וש"ם בשם תבונת בת"י למהר"מ בן חביב בשמה"ח בם פסקו סכ' לא ראינו הברכים על טוב הרע ממקום למקום אבל כיון שסבותר בשוסקים לא ראינו אינו ראיה ומיך לברך ולא יברך בלילה אחת רק פעם אחד ואף שראה כוכב אחר רץ בחוזה לילה א"ל לברך וגם על טוב שיש לו זכר ובפם בל אורה שהיה פירוש הב' בל הרמב"ם וראינו ס"ל והערוך לריך לברך ויותר ניכר בו נטרת הבורא והנרך לחזוחו דבר נפלא ובלתי מנוי כ"ל לעתים רחוקות ואם אותו כוכב עלמו ראשה אם לילה אם ריאה אחוז לא"ל לחזור ולברך • ולענין זיעות אם עבר זמן מה בין רעם לרעם אחתים מניח לרך לחזור ולברך ואם לאו ח"ל לח ור ולברך וכן לענין רוחות כך הפלה מהר"ם בן חביב ז"ל ועיין בהלא"ם סימן ל"ח :

נחמן

באר היטב

פרי חדש לו מלכות וכיולא בכן ויש יין חדש לדו ובכיוצא יכיון לפטור בם לאחו מתק ברכה ובל"ם • וה"מ משמע דוקא בשאחה בשאחה תירוש אבל בשאר חדש ל"ל לברך מבוא חדש ל"ל לברך מבוא בין חדש • ואם ביכר בין חדש לישן • ואם ביכר בסחיינו על יין חדש לב"ש אינו מחר לברך בסחיינו על סעגנים ע"ת : (יא) משנה בשנה • פי' דבר שאינו גדולי קרקע כגון שושת ודגים אינו מברך דאע"פ שבאת לא אכל מעוס ישנים רגים אחרים אבלו מעוס לו ים לומר בשפרי שמוחר על מעון יותר מבשם • וכ"כ בשבו' אמר אחרים מי' ל"ש אחרונה אשמה בחילנו אשמה לבשם אלון לברך עליו בסחיינו ועפכלן"ם ס"ב סי"ר ל"ג ובי' בל"ו-אל ריח בחתחתה אשמה בשם אחי מברך ומן אחרונ"ו וכ"כ בתשובת בנות ישקב ס"ב סי' ל"ח ומ"ל סי' ר"ו ס"ק כ' בתנתי בשם ל"ח ולין מברכין ומן אל ריח • מ"ב בתשב"ן בתוב בקלף שבל גדייס ומלאים מברכין בסחיינו ול"ש • מ"ש : (יב) כ"ש בשנה • בברכה אחת דף קנ"ח וכבסר גן בתלך סי' כ"ו ומ"ש כבשלו אחרים מברכין בסחיינו אחת אחרונ' בפרק כ"ח ובפ' אלו מנחות בחילנו מנחות מברך בסחיינו אלא פיש לוכל אלא ב"ש בשנה ע"ב • ויש אחרון אבלם בסחיינו דומה בסי' מברכין בסחיינו לאו של אבילת מנחה פיש אלא אחר כיולא בסון מבל מיני חדש ירושלמי מע"מ ס"ח : (יד) בשבשר עליו • ולקי אחרונה דיין שאחת אבל אם בם מחשי אחן מברך לאו בשבר לעולם בשבר ביונה • ס"ו מ"ש : (טו) לל' יום • פי' אלא רחם אחר ביונה בו תוך ל' יום : (יד) בשבשר • של בשרה בלא אין לברך דאחיכי מוק"ם ח"ל סימן ר"ם :

רכז (א) ברקים • בלי"ן בל"ל לחתר בוסם מעשה בראשית אלא שלום אחון ברלון בכל מעולה • ועל רעשים בל"ל הוכר"ן הוא לאחר מעשה בראשית דשבשה בראשית בם ולם ולאם לחתר שבחו וגבורתו אלא שלום שבקל בכחת בכל משולם • ומש"ם בהם בשחר בוקע דלם לומר בכם בחל אז לחתר עת"ל אם שבחו וכו' אבל אם שבחו בנחת לחתר דוקא עת"ל • ובתב בפ"ל אם מחש רשם ולאם כרק בחתר מבדך על בריסם ברכם אחת בדרך עת"ל אחון מבדן בברכות • אבל אם בם בלאם לחתר וה בם בשבר מעשה בראשית אלא שלום • ועל בדקים עת"ל • ומ"ש מחתר ולאם הוא הוא לחתר שבחו וכו' וה קאי דוקא על רעשים אבל על בדקים אינו מבדך בי אם עשה בלבד על בשרים שבחו וגבורתו אלא שלום • ועל בדקים עת"ל • ומ"ש מחתר ולאם הוא הוא לחתר כיון שאחתר לו לשבחו בבלאי ולבדך בבשון שבח עבש בן וזבון אלא בגם עדיין בחתקים בחיוחת ולא עבש לבריו עדיין לו ביבל ליטול ידיו ע"ו מ"ש :

רכט (א) נאמן בברייתו כו' · בגמרא איתא מאי מברך ברוך זוכר הברית במתניתא תנא נאמן בברייתו כו' אר"ם הלך ימרייסו להרוייסו כו' · והטולם טושים לומר חתלה נאמן בברייתו ואח"כ בא"י זוכר הברית וזה שלא בהלכה דאין כאן אתימה כלל אלא צריך להתחיל בא"י לא"מ זוכר הברית ואחר כך נאמן בברייתו כו' :

רל (א) ביקש לצאת כו' . כ' ב"י ח"ל מפסק הסמוגה וגלאה שהלריכוהו להתפלל על שלום הדרך פעמים ה' בעת שיולא מן הכרך ואינו מוחה בה ואיינו הך הסכא ואחמת שהוא מוחה בה בדאיתא בסי' ק"י ויש לתמוה התמי ל"ל והיה לאוי לתקן אתיינא בזו שמתפלל כשיולא בשלום ולינסי בהכי וכ"מ בהלבו סי' פ"ז הלכנם לכרך מתפלל ב' בבריתו אומר י"ל כו' נכנס בשלום כו' יולא בשלום אומר מודה אני כו' וכשם שהולאתני בשלום כך תוליכני לשלום ותלמידני לשלום כו' בא"י שומע תפלה וכך כתוב כאן בס"ע הו היא ת"ה כו' הה מייני בנכנס לכרך ואן סם בענין ש"ל ת"ם שנים לו שהוא דר בכרך ויולא ועסק בתחלת דרכו דאז לריך ב' תפלות אחת על יציאת הכרך ואחרת על הדרך בזה אמרו שיעשה משני התפלות אח"ו ואיתמו' בה וכמ"ם כאן אבל אם הוא דר בעיר שאינו כרך ואין שם מודא בלל לאתת מן העיר אלא של"ל ת"ם מחמת מודא הדרך ובינוס שהולך הוך דרך כרך ואינו לן שם ממילא כשיולא משם ל"ל לומר ת"ם כיון שהוא בו ביום אלא של"ל התפלה שנאמר כאן בשביל יציאתו מהכרך אז אומר כפי מ"ם כאן בלא התימה כל זה כראה פשוט כוונת ב"י וש"ע ולא בו ובמהם כתב מו"ח ז"ל עניו ומאחר' ליה מאריה דהוא נבלא דמריה סייעיה : (ב) הנכנס למרחץ כו' · עכשיו לא נהגו לומר כן ואתן מו"ח ז"ל טעם דלא נתקן אלא בימיהם שהיו מסיקין האש מלמטה בחפירה וזוחלים אחמבני למעלה כדאיתא בפרק ע"פ דרב לוה לבנין אלא לוכנם למרחץ חדש עד אחר י"ב חדש כן תפחה מלמעלה אבל בזמן הזה התור שומר בזויות ליבא שבנה · ובירושלמי ממי מפלג א"ר אבהו בד"א במרחץ שהיא ניסוקת אבל במרחץ אחינה ניסוקת אינו אומר אלא מדיחה ממין בלבד ומביאו ב"י ומכשיו אין לריך לחוש להיזק ממין כי הנין רואה ולב מבין ליזהר מהיזק ממין שעומדין בגלוי עכ"ל : (ג) ברוך רופא חולים · פשוט שלריך שם ומלכות כמו בל הברכות שאמרו לעיל דהכלל בהם כן :

לא

רכח (א) נאמן בברייתו כו' · בגמרא איתא מאי מברך ברוך זוכר הברית במתניתא תנא נאמן בברייתו כו' אר"ם הלך ימרייסו להרוייסו כו' · והטולם טושים לומר חתלה נאמן בברייתו ואח"כ בא"י זוכר הברית וזה שלא בהלכה דאין כאן אתימה כלל אלא לריך להתחיל בא"י לא"מ זוכר הברית ואחר כך נאמן בברייתו כו' :

רל (א) ביקש לצאת כו' . כ' ב"י ח"ל מפסק הסמוגה וגלאה שהלריכוהו להתפלל על שלום הדרך פעמים ה' בעת שיולא מן הכרך ואינו מוחה בה ואיינו הך הסכא ואחמת שהוא מוחה בה בדאיתא בסי' ק"י ויש לתמוה התמי ל"ל והיה לאוי לתקן אתיינא בזו שמתפלל כשיולא בשלום ולינסי בהכי וכ"מ בהלבו סי' פ"ז הלכנם לכרך מתפלל ב' בבריתו אומר י"ל כו' נכנס בשלום כו' יולא בשלום אומר מודה אני כו' וכשם שהולאתני בשלום כך תוליכני לשלום ותלמידני לשלום כו' בא"י שומע תפלה וכך כתוב כאן בס"ע הו היא ת"ה כו' הה מייני בנכנס לכרך ואן סם בענין ש"ל ת"ם שנים לו שהוא דר בכרך ויולא ועסק בתחלת דרכו דאז לריך ב' תפלות אחת על יציאת הכרך ואחרת על הדרך בזה אמרו שיעשה משני התפלות אח"ו ואיתמו' בה וכמ"ם כאן אבל אם הוא דר בעיר שאינו כרך ואין שם מודא בלל לאתת מן העיר אלא של"ל ת"ם ממחת מודא הדרך ובינוס שהולך הוך דרך כרך ואינו לן שם ממילא כשיולא משם ל"ל לומר ת"ם כיון שהוא בו ביום אלא של"ל התפלה שנאמר כאן בשביל יציאתו מהכרך אז אומר כפי מ"ם כאן בלא התימה כל זה כראה פשוט כוונת ב"י וש"ע ולא בו ובמהם כתב מו"ח ז"ל עניו ומאחר' ליה מאריה דהוא נבלא דמריה סייעיה : (ב) הנכנס למרחץ כו' · עכשיו לא נהגו לומר כן ואתן מו"ח ז"ל טעם דלא נתקן אלא בימיהם שהיו מסיקין האש מלמטה בחפירה וזוחלים אחמבני למעלה כדאיתא בפרק ע"פ דרב לוה לבנין אלא לוכנם למרחץ חדש עד אחר י"ב חדש כן תפחה מלמעלה אבל בזמן הזה התור שומר בזויות ליבא שבנה · ובירושלמי ממי מפלג א"ר אבהו בד"א במרחץ שהיא ניסוקת אבל במרחץ אחינה ניסוקת אינו אומר אלא מדיחה ממין בלבד ומביאו ב"י ומכשיו אין לריך לחוש להיזק ממין כי הנין רואה ולב מבין ליזהר מהיזק ממין שעומדין בגלוי עכ"ל : (ג) ברוך רופא חולים · פשוט שלריך שם ומלכות כמו בל הברכות שאמרו לעיל דהכלל בהם כן :

רכח ברכת ימים ונהרות הרים וגבעות · ובו ג' סעיפים

א (א) ה על (א) ימים ונהרות הרים וגבעות ומדברות אומר בא"י אלהינו מלך העולם עושה מעשה בראשית ב ועל **א** הים (ב) הגדול והוא הים שעוברים בו לארץ ישראל ולמצרים אומר **ב** בא"י אמ"ה עושה הים הגדול :

ב ג לא על כל הנהרות מברך אלא על ארבע נהרות דכתיבי בקרא **ג** כמו חדקל ופרת ד והוא שראה אותם במקום **ד** שלא נשתנה (ג) מהלכם על ידי אדם :

ג ה ולא על כל הרים וגבעות מברך אלא דוקא על הרים וגבעות המשונים וגכרת גבורת הבורא בהם :

רכט ברכת הקשת וחמה בתקופתה · ובו ב"ם

א ה הרואה הקשת אומר בא"י אמ"ה זוכר הברית **א** (א) ב (א) נאמן בברייתו וקים במאמרו **ב** ג ואסור (ב) להסתכל בו ביותר :

ב (א) ד הרואה חמה בתקופתה **ג** והוא מב"ח **ד** לב"ח שנה והתקופה בתחלת לול ד' כשרואה אותה ביום ד' **ה** (ג) בבוקר אומר ברוך עושה בראשית וכן מברך ג"כ כשרואה לבנה בטהרתה וכוכבים במשמרותם ומזלות בעתם ה דהיינו כשתחזור הלבנה בתחלת מזל טלה בתחלת החדש ולא תהיה נוטה לא לצפון ולא לדרום וכן כשיחזרו כל כוכב **ו** מחמשה (ד) הנשארים לתחלת מזל טלה ולא יהא נוטה לא לצפון ולא לדרום וכן בכל עת שיראה מזל טלה עולה מקצות המזרח :

רל דין קצת ברכות פרטיות · ובו ה' סעיפים

א ה המתפלל על מה שעבר כגון שנכנס לעיר ושמע קול צוחה בעיר ואמר יהי רצון שלא יהא קול זה בתוך ביתי או שהיתה אשתו מעוברת **א** (א) אחר ארבעים יום לעיבורה ואמר יהי רצון שתלד אשתי זכר ה"ז תפלת שוא **ב** אלא יתפלל אדם על העתיד לבא ויתן הודאה על שעבר כגון הנכנס **ב** לכרך אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתכניסני לכרך הזה לשלום נכנס בשלום אומר מודה אני לפניך ה' אלהינו שהכנסתני לכרך הזה לשלום (א) בקש לצאת אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתוציאני מכרך זה לשלום יצא בשלום אומר מודה אני לפניך ה' אלהי שהוצאתני מכרך זה לשלום וכשם שהוצאתני לשלום כן תוליכני לשלום וכו' עד בא"י שומע תפלה **ג** וזו היא (ב) תפלת הדרך שנכתבו היא וכל דיניה **ד** (ג) בסימן ק"י :

ב ג הנכנס למוד את גרנו אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתשלח ברכה בכרי הזה התחיל למוד אומר ברוך השולח ברכה בכרי הזה מדד ואח"כ בירך הרי זה תפלת שוא שאין הברכה מצויה אלא בדבר הכמוי (פי' הנלאה ואינו נראה) מן העין :

ג (ב) ד הנכנס **ה** (ד) למרחץ אומר יר"מ ה' אלהי שתכניסני לשלום ותוציאני לשלום ותצילני מהאור הזה וכיוצא בו לעתיד לבא יצא בשלום אומר מודה אני לפניך ה' אלהי שהצלתני מהאור הזה :

ד ה הנכנס **ו** (ה) להקיז דם אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שיהא עסק זה לי לרפואה כי רופא הנם אתה ולאחר שהקיז יאמר (ג) ברוך רופא חולים :

ה ו לעולם יהא אדם רגיל לומר כל מה דעביד רחמנא לטב עביד : אם

רכח א הים הגדול · ובו ל"ם

הוקיעים המקיף הטולם ומ"ם הרב"ל בשם תשובת הרמ"ם ע"ם היינו שהטולם שלא אם יבדך על הים שעוברים לא"י אבל תשובת הרמ"ם היתה שלא יבדך אלא על אוקיעים והיינו אותו שמקיף הטולם והביא ראיה לזה דלא כע"ת ☞ שלא ע"ם וכ"כ הרע"ב בפי' המשניות · וכ"כ בתשובת מהר"ם יונה וכ"כ הלריך להלין בעד הרב"י ולא עלתה בידו ע"ם ובסס"ת סי' רמ"ב כתב שהוא הסובב אלן אנגלרי"ל בדאיתא בתחלת ספר יוסיפון: **ב** בא"י אמ"ה שעשה את הים הגדול · (כ"ה בגמרא ובמהב"ם) : **ג** כמו חדקל ופרת · ובמהבדלי כתוב כמו ניחון ופישון חדקל ופרת ל"ע מאי כמו דקאמר דהא ליכא אלא הני ושוד למה לא יבדכו על שאר מהרות גדולות שבעולם מו' ימי בראשית ונם כל הפוסקים כתבו סתמא מהרות ומ"ל לחלק לכן ל"ל פשוט דכוונתם כמ"ם הב"י בשם הרב"ל וז"ל דדוק' מהרות המשונות כגון פרת וחדקל מבדך בדכה זו עכ"ל · כלומר על כל הגהרו' שהן גדולות אלו מבדך וכן דעת כל הפוסקי' שכתבו סתם מהרות משמע כולהו: **ד** שלא נשתנה·פי' דבמקום שחפרו ושינו מהלכם הן מ"ם הב"י בשם הרב"ל וז"ל דדוק' מהרות המשונות כגון פרת וחדקל מבדך בדכה זו עכ"ל · כלומר על כל הגהרו' שהן גדולות אלו מבדך וכן דעת כל הפוסקי' שכתבו סתם מהרות משמע כולהו: **ד** שלא נשתנה·פי' דבמקום שחפרו ושינו מהלכם הן

רכט א נאמן ·

וכו' קולס הברכה מופיס סס (כ"ה): **ב** ואסור להסתכל · והמסתכל בו ביות' עיניו כהוה(ב"ל"ה): **ג** והוא מב"ח כו' · והכו הפי' דלא כמ"ם בהג"מ וכ"כ הרב"ל דלא כע"ת ☞ **ד** לב"ח שנה · והיה בשנת תפ"ם : **ה** בבקר · משמע מיד בהכן החמה וכ"כ בליקוטים מהרי"ל ומ"ב לוה להכריע בערב שלמחר יהה' כל חדש כשרואה הכן החמה יברך עכ"ל ומ"ב כתב שבשחרית כשיולאים מבה"כ מתחפסים הקהל יחד ומברכין ברכה זו בן הגי מוהר"ם וכן דעתי לעשות לי"ם עכ"ל ול"ל דאם לא כיוך עד אחר ג' שעות לא יברך שכבר עברה שעת הברכה ממקום הזה : **ו** מחמשה הנשארים · הם שבתי לדק מחדיס מוגה מוכה :

רל **א** אחר מ' יום · דאוך מ' יוס מוטיל תפלה : **ב** לכרך · שם מלוים מוסלים רעים ומתפסין עלילות (רש"י):**ג** וזו היא ת"ה·ואם כבר למ' ת"ה בשחרית אומר מודה אני וכו' עד לשלום · ואם יולא בשחרית מעיר קטנה אומר י"ר לבד וכ"מ בב"מ : **ד** בסי' ק"י · ממעט דאף שיולא מהכרך לא יתמ' עד שיחזיק בדרך דלא כע"ת ☞ : **ה** למרחץ·פי' מתמתין מפיכה שהמים מוסלים לתוכה וכולמין ע"נ תקרה שבל נגה (רש"י) · וא"כ יש בו סכנה שלא יפלו לתוכה אבל במרחץ דיקן בו אם אינו מקיף הטולם ומלכות אינו מברך אלא בלא שם ומלכות אבל לדינא כ"ל לברך אף בשם ומלכות עכ"ל·וברלה שברולה לסמוך ולברך בשם ומלכות יתמין עד אחת ואין לו לברך בלא שם ומלכו' כלל בבוקר שים לחוש דלברלה"ר יגא בזה וזהו טו"ל ברכה לבעלה שבא"ל אם אינו מברך בבוקר כלל שעיר מברך אח"כ בשם ומלכות כמו שאר הברכות אע"ג דלברלה"ר א"ל בשם ומלכות.ת"ח ברכה לבעלה לא הוי ומי שהוקשה לסמו"א בכמנים סמוך לג' שעות על הוהה ומדיין הוא מבוקה בכנגים יש לו בתקופתה איתא בתקופה מר שמואל דוקא וש"ם שנהגו לברך בתקופת שם וכמ"ם בשם מהרי"ל ומתמ"ב כ"ש פינו אלא מבוה כרוב שם הו יולכן הכריע לברך כשראוה כגן שתהה שעיר דמי לברך ביחיד אלאחר עד ב"ם"ל דשמוא לא יברך ברכה ו אף דרש"ל ודשמיה ס"ל בברכת אלבנה גם הוא מבבר הו"ל שסק ברכו·ונם אסקר דרש"ל עודה בזה דבשבנה ת' בירכו בירוחלי·ברכת שהמה ע"ם) ולכן אין לשומא לברך וש"ם שכ"כ ש"ע דאיתא בדרך עוסק בדברה גרא"ה·הוא הסמנת סופר וא"ל עוסק משב'ברא"ה הוא שבוא :

(*) לא ב

שערי תשובה

רכט (א) נאמן עכ"ם ומת"ב כתב שבתוך למ"ד יום לריך לחזור ולברך ולא דמי לאחר דשמש אחת בחודש דיש לכאן הקפת שבירה עליו אלא אלא לו . וכמו בברכה] אלבנה וברלמים ע"ם : (ג) בבוקר ע' בס"ע ובא"ר בשם מי"ש כתב עד תות וכ"כ מהר"י שבתין בסוף פירוהו לתגילת המנין וכ"כ בדעול מרבנה ח"ל וכן שיטתי סלבה לתשבה בשנת תקמ"ם אלא דרשם בשמש עד שעה קודם חצות וברכתי בשם ומלכות שב"ל וב' בסמ"ם ת"ב סי' ל"ח בלידד לומר דאף שמבכשים בנגים ואין רואים נוף הסמש יש לברך אף בשם ומלכות כיון שעיקר הברכה שזכינו לראות שמש בנקודה הראשונה·שבשעה שנתנו המאורות ושמשה אל"ם ביחה ואל"ם שמבנים מנסין אנו יודעי' שביא בנקודה הראשונה ראוי לברך בבוקר (וקלת יש לשביא ראיה לזה מ"ם לעיל סימן רכ"ד בשם מהר"ם אלשקי במלך שבא בסעיפים ס"ב) וכן פירש חס"ם והוריתי לברך עכ"ם בלא שם ומלכות ושמכתי על הראשון לדברי הרוש בלא שם ומלכות אבל לדינא כ"ל לברך אף בשם ומלכות עכ"ל·וברלה שברולה לסמוך ולברך בשם ומלכות יתמין עד אחת ואין לו לברך בלא שם ומלכו' כלל בבוקר שים לחוש לברלה"ר יגא בזה וזהו טו"ל ברכה לבעלה שבא"ל אם אינו מברך בבוקר כלל שעיר מברך אח"כ בשם ומלכות כמו שאר הברכות אע"ג דלברלה"ר א"ל בשם ומלכות.ת"ח ברכה לבעלה לא הוי ומי שהוקשה לסמו"א בכמנים סמוך לג' שעות על הוהה ומדיין הוא מבוקה בכנגים יש לו בתקופתה איתא בתקופה מר שמואל דוקא וש"ם שנהגו לברך בתקופת שם וכמ"ם בשם מהרי"ל וכמתמ"ב כ"ש פינו אלא מבוה כרוב שם הו יולכן הכריע לברך ביחיד אלאחר עד ב"ם"ל דשמוא לא יברך ברכה ו אף דרש"ל ודשמיה ס"ל בברכת אלבנה גם הוא מבבר הו"ל שסק ברכו·ונם אסקר דרש"ל עודה בזה דבשבנה ת' בירכו בירוחלי·ברכת שהמה ע"ם) ולכן אין לשומא לברך וש"ם שכ"כ ש"ע דאיתא בדרך עוסק בדברה גרא"ה·הוא הסמנת סופר וא"ל עוסק משב'ברא"ה הוא שבוא :

באר היטב

רכח (א) ימים וגהרות · פירש כל שבעים יום בדעוגל : (ב) הגדול · וכל"ת סוכיה שאין מברכין רק של ים אוקיעים המקיף הטולם ובשם"ם בתב שהוא הסוכב אלן אינגלרי"ל ע' מ"ל ומ"ם ובמ"ב ובתשובת מי לשדלת פיסן ע"ב : (ג) מהלכם · פירוש דמקום שתבנו ושינו מהלכם אין מברכין :

רכט (א) נאמן · והאומרים נאמן בברייתו ואח"כ בא"י זוכר הברית פושים הם ס"ז בנס"ג : (ב) להסתכל · ובמסכת כו ביאור פירוש בשות ב"ם : (ג) בבקר · משמע מיד בסבן שתמש וכן מהרי"ל נוה לבסרין בערב שלמחר יהה' כל אחד בכתבו הראשונים בשיעורים מנבים"ב ומתפסים הקהל יחד ומברכין ברכה זו בן הגי מוהר"ם וכן דעתי לעשות לי"ם עכ"ל ומ"ב כתב שבשחרית כשיולאים מבה"כ מתח

ת״ל נמן פסוק כ״ס כ״ג עוד בכם ל׳ יונה כפרקי אבות :

עטרת זקנים

רלא (א) ובשניעור משמעו א״צ לברך אלהי נשמה כו׳ וכן א״צ לברך ברכת התורה ע״כ :

דרשותה יאמר זה · מי שמתעסק וחבירו מ״ל אסותה יאמר לו בכוח תהיה ואמר כך יאמר לישותף קויתי ה׳ דהמתפלל על חבירו הוא נענה תחלה · (יש״ש ב״ק פ״ח ס״ד) :

רלא א ויהי נועם · משום סכנת המזיקין (מהרי״ו בדיניו סי׳ ו׳ וב״י סי׳ רל״ט בשם סמ״ג) : **ב** בסוד ישרים וכו׳ · פירוש משובח · ומ״מ טוב הוא דמתוך כך בא לשמה :

רלא שכל כוונותיו יהיו לשם שמים · ובו שעיף אחד

א ת״ל אם אי אפשר לו ללמוד בלא שינת צהרים יישן : פנה (ש״ל) וכמאור מפטתו מ״ל לברך אלהי נשמה (ב״י) וי״ל שיקרא קודם שיגע

א ויהי טוטפת (כל בו) : ב ובלבד שלא יאריך בה שאסור לישן ביום יותר משינת הסוס שהוא שיתין נשמי ; ואף בזה המעט לא תהא כוונתו להנאת גופו אלא להחזיק גופו לעבודת השי״ת וכן בכל מה שיהנה בעולם הזה לא יכוין להנאתו אלא לעבודת הבורא יתברך כדכתיב בכל דרכיך דעהו ואמרו חכמים כל מעשיך יהיו לשם שמים שאפילו דברים של רשות כגון האכילה והשתיה וההליכה והישיבה והקימה והתשמיש והשיחה וכל צרכי גופך יהיו כולם לעבודת בוראך או לדבר הגורם עבודתו שאפילו היה צמא ורעב אם אכל ושתה להנאתו אינו משובח אלא יתכוין שיאכל וישתה כפי היותו לעבוד את בוראו וכן אפילו לישב ב בסוד ישרים ולעמוד במקום צדיקים ולילך בעצת תמימים אם עשה להנאת עצמו והשלים חפצו ותאותו אינו משובח אלא א״כ עשה לשם שמים וכן בשביבה א״צ לומר שבומן שיכול לעסוק בתורה ובמצות לא יתגרה בשינה לענג עצמו אלא אפילו בזמן שהוא יגע וצריך לישן כדי לנוח מיגיעתו אם עשה להנאת גופו אינו משובח אלא יתכוין לתת שינה לעיניו ולגופו מנוחה לצורך הבריאות שלא תטרף דעתו בתורה מחמת מניעת השינה וכן בתשמיש אפי׳ בעונה האמורה בתורה אם עשה להשלים תאותו או להנאת גופו ה״ז מגונה ואפי׳ אם נתכוון כדי שיהיו לו בנים שישמשו אותו וימלאו מקומו אינו משובח אלא יתכוין שיהיו לו בנים לעבודת בוראו או שיתכוין לקיים מצות עונה כאדם הפורע חובו וכן בשיחה אפי׳ לספר בדברי חכמה צריך שתהיה כוונתו לעבודת הבורא או לדבר המביא לעבודתו · כללו של דבר חייב אדם לשום עיניו ולבו על דרכיו ולשקול כל מעשיו במאזני שכלו וכשרואה דבר שיביא לידי עבודת הבורא יתברך יעשהו ואם לאו לא יעשהו ומי שנוהג כן עובד את (א) בוראו תמיד :

באר היטב

רלא (א) בוראו תמיד · עכ״פ דכ״ס סקל״ת לחזק דרך ישרה אם לעסוק בתורה ומצוותיה כל ימיו ונכנס מלחמים לו יכנס מיגיע כ״ג ויעסוק בתורה בכונה לבד :

ת״ל שבני סלקם בשם ר״ת בשם רבי סלמי ב בכתם פ׳ ג שם ומכ׳ אמת בר יעקב · דליכנה בתרא סוף וסרי״ף שם ורמב״ם בפ״ז מפ״ת ובנמת מיי׳ פרק שיש נוסע ג׳ פלוגי :

עטרת זקנים

רלב (א) ויש אומרים שיתפלל הש״ץ עם חזקתל כו׳ והציבור לא יתחילו עד אחר חאל הקדוש: (ב) שמוך לסנהה כו׳ דהיינו חצי שעה לפני זמן מנחה אסור דהיינו שעה ז׳ ושמוך למנחה קטנה בתחילת שעה עשירית (מור) :

יד אפרים

רלב (בס״ז סק״א) מה איכא בשם שבשיטת כו׳ בתמים בשם שבשיטת כו׳ בגל״: (בסמ״א ס״ק ח״) נכנס לנכפ״ר אם רגיל לקרות קודם ואם רגיל לשמע שוגם וקורא ק״ש כו׳ בגל״ :

רלב תימה למלי קרי ליה מנחה לי משום שסקריבו מנחה הלא גם בשחר הקריבו מנחה וי״ל משום דשיקר שת לעון הוא בשעת הקרבת מנחה עכ״ל התו׳ · ולא״כ מוכח דשיקר הוא המנחה קטנה כמ״ש סי׳ רל״ג דלא הוא זמן הקרבת המנחה אחר התמיד לבל בשם ומחלה היה זמן שחיטת התמיד ועמ״ש שם ובירושלמי פ״ב דברכות איתא שנתקנה בזמן הקרבת הקטורת שאחר תכון תפלתי קטורת וכו׳ : **א** יתפללו בלחש · דליח לי׳ לפ״ך למיתם ולאפקינהו בקול רם לפי שמלות תפלה בלחש ולא נפקי י״ח בין יחיד בין לבור אלא בלחש (ב״י פ״ל) ול״ע דבסי׳ קכ״ד ס״ב משמע דיולא בתפלתו שבקול רם ול״ל דהתם מ״ל בע״ח : **ב** הש״ץ עם הקהל · ומ״מ בח״ל לא יעשה כן לבתחלה כיון שאומר הש״ץ עניני ברכה בע״מ והקהל אומרים הדרכן ליכא יו״ד דלייתי לפ״ך ומ״מ אם הגמה דמוקה מאד יתפלל מיד בקול רם ויאמר הש״ץ עניני והקהל יאמרו בש״ת (ר״ל תבי״ב בסי׳ פ״ו): **ג** להסתפר · שמא יעבר הזמן ויחזור אחר אחרת ויעבור המנחה · ולפשר אם יש לו ג׳ לו ג׳ זוגים שרי : לא יקח ילד בחיקו סמוך לערב דשמא ישכח בגדיו ובעוד שיחזור אחר מיס יעבור מנחה לו יתאחר לבוא לבה״כ (ס״ח סי׳ י״ח) : **ד** סמוך למנחה · דיינו אלי שמה קודם: **ה** לטרחץ · אפי׳ לבזיע בעלמא גזרה שמא יתפלף : **ו** לבורסקי · אפילו לעיוני בעלמא שמא ירחה שנתקלקלו הטורות ויצטער ויבא טרוד בלעברו ולא יתפלל משמע דה״ס לכל מלאכה לו משבון ביולא בזה : **ז** ולא לדין · אפי׳ כבר שמע טענותיהם לאסור לגמור הדין שמא ירחה טעם ויסתור הדין : **ח** סעודה קטנה · דלמא אתי לאמשוכי · כתב מהרי״ו ה׳ פסח וכ״ל דה״ה מי שלא התפלל ערבית עם הצבור אסור במלאכה ובלימוד עד שיתפלל כדאמרי׳ פ״ק דברכות ואוכל קימעא וכו׳ אבל בשחרית כיון שהצבור מתפללין לא חיישינן שמא יפטע ומה״ש נהגו לאכול אחר זמן מנחה קטנה ושוב דהשמש מזכיר וקורא לב״ה אבל במקום שאין שם מנין אסור ללמוד בשחרית קודם שיתפלל ע״כ וכ״ה לעיל סי׳ ל״ט ס״ו דלא כמו שפירש הב״ח בסי׳ תל״ח דברי מהרי״ו דדוקא מי שיתפלל בב״ח ופעם א׳ לא התפלל ערבית בב״ח אז אסור ללמוד אבל מי שמתפלל לעולם בביתו מותר ללמוד דשיניך ראותה דליתא ומפני שהב״ח לא הפתיק סוף דבריו פירש פירוש אחר ע״ש וכה דאמרי׳ בברכות שלא יאמר אדם אוכל ואשתה תחלה ואח״כ אקר״ק אלא נכנס לבית המדרש וקורא ק״ש מייתי קודם זמנה דהיינו אלי שמה קודם הזמן דאסור באכילה ומותר בלימוד כדי שלא יהא יושב ובטל אלי שמה כ״כ תר״י וכ״כ של״ה וע׳ בב״י סי׳ רל״ה אבל בשבגיע זמן אסור ללמוד דקי״ל כרש״י וכמ״ש סי׳ פ״ט ס״ו אלא במקום שיש מנין אבל אם אין מנין אסור ללמוד אפילו בשבגיע זמן מנחה קטנה ואם החמילו סמוך למנחה קטנה מפסיקין אפי׳ יש שהות ע׳ בחוכן מפסק סי׳ ה׳ וכל הספור ומפסיק בקרא הדיוט (ל״ח ירושלמי) ומקשה שם והא אתן שמור מק״ש ואם לא לקרות קודם ומשני אל״ל דאמר איני שומע לכם לבטל מלות שמים

הלכות תפלת המנחה

רלב דברים האסורים בשעת המנחה · ובו ג׳ סעיפים

א ת״ל אם השעה דחוקה **א** יתפללו בלחש ואחר כך יאמר שליח צבור מגן ומחיה ויענה קדושה ובסיים האל הקדוש אם אין שהות ביום לגמור י״ח ברכות : הגה (י״) ויש אומרים שמתפלל **ב** הפליח לבור שם הקהל (א) בקול רם וכן מוסגים ומיין לעיל סימן קכ״ד סעיף ב׳ :

ב (א) ג לא ישב אדם **ג** להסתפר **ד** (ב) סמוך (ב) למנחה עד שיתפלל ולא יכנס **ה** לטרחץ ולא **ו** לבורסקי (מקום שמעבדין שם את הטעורות) **ז** ולא לדין ולא לאכול **ג** אפילו **ח** (ג) סעודה קטנה סמוך למנח׳ גדול׳ **ט** (ב) ואם (ד) התחיל באחת

רלב (א) לא ישב אדם לפני הספר כו׳ · כל זה בשמנה פ״ק דשבת ופרכינן הי סמוך למנחה אילימא סמוך למנחה גדולה הא אילכא שהות מוכח אי׳ דמנחה גדולה היא מו׳ שעות ומחצה ולמעלה וסמוך לה היינו אלי שעה הוי בתחילת שעה סמוך למנחה קטנה אם בתחילה אין מפסיקין גימא אילו תיובתא דריב״ל דאמר כיון שהגיע זמן הפלת המנחה אסור לאדם שיעשה כלום קודם הפלת המנחה לעולם סמוך למ״ג ובהספורת בן אלעשה שהיה מתפר בשעה כמו ל״ג . ולא למרחץ כולה מלחא דמרחץ · ולא לדין להחלת דין ממלא דמ״ג דוקא הספורת בן אלעשה וכולה מילתא דמרחץ ובורסקי גדול והחמילת דין לאסור סמוך למ״ג ואם התחילו אין מפסיקין אבל סעודה קטנה מתחילין רב אחא בר יעקב אומר לעולם בהספורת דיבן ולבתחלה אסור שמא יבבר הזוג ולא למרחץ אפי׳ לחיב בעלמא ולבתחילה לא שמא יתפלף ולא לבורסקי אפילו לעיוני בעלמא לבתחלה לא דלמא אתי בסידא ומטריך ולא לאכול אפי׳ סעודה קטנה ולבתחלה לא דלמא אתי לאמשוכי ולא לדין אפי׳ בגמר דין ולבתחלה לא דלמא אתא שמא ואחר דיבא ופסק רי״ף ורמב״ם כלישנא בתרא דהוא רב אחא בר יעקב והיינו דיעה שמביא כאן הב״ש ובהיינו לאומרה והתוס׳ בשם ר״ת פסקו לקולא בתירוץ הראשון והיינו הי״ח שמביא רמ״א : (ב) ואם התחיל בא׳ כו׳ . פירוש אפילו בהספורת בן אלעשה דהא שבעיו לא מצינו מומרא בהספורת בן אלעשה יותר משאר הספורת ומנ״ל לומר מומרא בזה דמחני׳ חייבי בכל הספורת ועל כולם לומר אם התחילו אין מפסיקין וה״ה בסעודה גדולה והחלת הדין וכולה מילתא דמרחץ אלא דנ״ל דסעודה גדולה אפילו התחיל מפסיק משעה אחר דלא מיירי מתני׳ מיהא ובהיינו משעה שברות דאיתא בגמרא בפ״ק דשבת דף י׳ בתפלת ערבית נמ״ל מוכה מעלמי׳ ליה ופרכינן וכא מנחה לב״ע מוכה ותנן אם התחילו אין מפסיקין ומשני התם לא שביחא שברות הכא שביחא שברו׳ ובתב הרא״ש מזה ראיה לפסק הרי״ף דאי מיירי בס״ק בשיר דלא שביח שברות אבל אם מיירי בס״ג מה״ש שביחא ושביחא שברות אל״ב לאיזו דאיזרות הרי״ף אסור בס״ג משום שברות ואפי׳ התחיל מפסיק אלא דמחני׳ לא מיירי מזה אלא מיירי מכל הני מילי שהם קטנים סעודה והספורת ודין ואם״ה לא יתחיל משום גזירות

באר היטב

רלב (א) בקול רם · ופ״ש בח״ל לא בשמאם כן לבתחלה כיון שאומר ברכה בפ״ע שביבו ברכה בפ״ע ובקבל אומרים בדרכן ליכא יו״ד דלייתי לפ״ל ומ״מ אם בשעה דחוקה אחר יתפלל מיד בקול רם ויאחר שם מגן ומחיה ובקבל יאחרו בכ״ח בלג״ח מ״ל ושיין לעיל סימן קכ״ד ס״ב בס״ם · ובאמ״ר ז״ל לא בריה לאומרים בקול רם אלא בלחש ואחר כך בקול רם אפילו אחר שקיעת החמה אפילו בא״ם : (ב) לאמנחה · פירוש אלי שמה קודם · ולא ימתיק לו ילד בחיקו שמא ישבר בגדיו ונעוד מיתחור אחר שמים ישבור זמן מנחה לו יתאחר לבא לב״ב ה״ה סימן י״ם : (ג) סעודה קטנה · דיומא אפי׳ לאמשוכי · כתב מהרי״ו בהלכות שבת ול״ל דה״ה מי שלא התפלל בשבת